

Ποιήματα (1971 – 2021), του Γιώργου Δουατζή

Γράφει η Ευσταθία Δήμου

Ο Γιώργος Δουατζής, έχοντας συμπληρώσει μια πενήνταετία και πλέον στον χώρο της νέας ελληνικής ποίησης, αρχής γενομένης από το έτος 1964, οπότε έγραψε τα πρώτα του ποιήματα, μέχρι και το έτος 2021 που εκδόθηκε η τελευταία του ποιητική συλλογή με τίτλο *Χάρτινοι απόγονοι*, παρουσιάζει το έργο του συγκεντρωμένο σε έναν τόμο που προσφέρεται στον αναγνώστη και τον μελετητή, τον φιλόλογο και τον κριτικό ως ενδεικτικό παράδειγμα μιας ποιητικής φωνής που διέγραψε μια εξελικτική πορεία και διαδρομή διατηρώντας πάντα ως πυρήνα της την ανόθευτη, τη γνήσια, την ειλικρινή έκφραση και έκθεση του εσωτερικού ψυχισμού, του εσωτερικού φορτίου. Η εξέλιξη του ποιητικού του λόγου, προϊόν και αποτέλεσμα της δυναμικής που η ίδια η ποίηση, αφ' εαυτής, κατέχει μπορεί να εντοπιστεί τόσο στο επίπεδο της μορφής, όσο και σε αυτό του περιεχομένου, κυρίως όμως στο επίπεδο του ύφους που συναιρεί και συνυφαίνει μορφή και περιεχόμενο μαζί για να εκβάλλει σε αυτό που θα όριζε κανείς ως διάθεση, ως τάση και ροπή της ποιητικής συνειδησης να μορφοποιήσει ένα αποτέλεσμα το οποίο, στην περίπτωση του Δουατζή, καθορίζεται από την απρόσκοπτη και δίχως το παραμικρό εμπόδιο δυνατότητα προσέγγισης και προσπέλασης του ποιητικού του σύμπαντος. Γιατί, πάνω απ' όλα, τα ποιήματά του, απομακρύνονται από κάθε είδους κρυπτικότητα ή υπαινικτικότητα για να πλησιάζουν μια ποιητική έκφραση που, αντί να υψώνει, καταρρίπτει οποιονδήποτε φραγμό θα δημιουργούσε χάσμα ανάμεσα στο ποιητικό υποκείμενο και τον αναγνώστη. Η απλότητα, το απρόσκοπτο της ροής των στίχων, η λιτότητα και, ενίοτε, η δωρικότητα των ποιημάτων, η φυσικότητα και το απροσποίητο της έκφρασης διαμορφώνουν ένα ποιητικό πεδίο μέσα στο οποίο ο αναγνώστης μπορεί να βαδίσει εναποθέτοντας όλο το βάρος της σκέψης του στο νόημα και την ουσία των συνθέσεων, παρά σε εκφραστικά, δομικά ή υφολογικά τεχνάσματα που θα θόλωναν ίσως την πρόσληψη και τον ορίζοντά της ο οποίος, αντίθετα, παραμένει διαυγής και καθαρός.

Η ποίηση του Δουατζή είναι, σε μεγάλο βαθμό, αυτοαναφορική, εκκινεί δηλαδή από τον ίδιο τον ποιητή και εκθέτει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο αυτός αντιλαμβάνεται την ψυχροσύνθεσή του σε σχέση με τον περιβάλλοντα χωροχρόνο, την άρρηκτη και καταλυτική τους σύνδεση σε ένα σχήμα ερεθίσματος – ανταπόκρισης, σε μια συνθήκη δηλαδή κατά την οποία η πραγματικότητα λειτουργεί αφυπνιστικά του δημιουργικού ενστίκτου το οποίο κινητοποιείται για να την αναπλάσει καλλιτεχνικά. Η αίσθηση που αποκομίζει κανείς από τα ποιήματα του Δουατζή λοιπόν, στο σύνολό τους, είναι αυτή ενός εσωτερικού προβληματισμού που μετατρέπεται σε στιχούργημα ακριβώς για να μπορέσει να αποκτήσει μια πιο λεία και μαλακή υφή και να μην παραμείνει αιχμηρός όπως, σε πρώτη φάση, ανακλύπει και αναδύεται. Από αυτήν την άποψη η ποίησή του μετακυλίζει από το επίπεδο της ποιητικής σύλληψης στο επίπεδο του ποιητικού μονολόγου, γίνεται δηλαδή φορέας και όχημα όλου αυτού του εσωτερικού φορτίου που ενυπάρχει στη σκέψη του ποιητή και το οποίο ζητά την εξωτερικότητά του και τη μορφοποίησή του σε λόγο εξωτερικό πια ο οποίος, κάποιες φορές, προσλαμβάνει τη μορφή μιας μακρόσυρτης ποιητικής ροής που αντικατοπτρίζει και αντανάκλα ακριβώς τον τρόπο και την ουσία της σκέψης. Παρουσιάζεται μάλιστα το εξής ενδιαφέρον. Ο λόγος του ποιητή μοιάζει να μορφοποιείται και να πλάθεται παράλληλα και ταυτόχρονα με την σκέψη, μοιάζει δηλαδή να ακολουθεί μια παράλληλη πορεία και διαδρομή έτσι που να μην ξέρει κανείς με βεβαιότητα να πει αν η σκέψη προηγείται ή διαμορφώνεται μαζί με τον λόγο και ακριβώς επειδή αυτός ενυπάρχει και της προσφέρει αυτή τη δυνατότητα. Εξομολογητικός, λοιπόν, εν πολλοίς ο ποιητικός λόγος του Δουατζή, εξομολογητικός και βαθιά αληθινός, όχι τόσο επειδή αποκαλύπτει με ρεαλισμό τις ποικίλες πτυχές της ανθρώπινης ύπαρξης, αλλά επειδή μπορεί, ακόμα κι αν αυτές δεν υπάρχουν ή δεν αναφαίνονται, να τις τεχνουργήσει, να φτάσει δηλαδή ακόμα και σε αυτό που δεν έχει φανεί, δεν έχει εκδηλωθεί. Από αυτό ακριβώς το στοιχείο προκύπτει και απορρέει ο βαθιά ανθρωπιστικός και ανθρωποκεντρικός της χαρακτήρας, η αίσθηση ότι η πρώτη ύλη αλλά και το εργαλείο με το οποίο δουλεύονται τα ποιήματα είναι η ανθρώπινη ποιότητα ως σημείο αναφοράς και έμπνευσης.

Μια από τις βασικότερες παραμέτρους της ποιητικής σύνθεσης που αφορά το σύνολο της δημιουργίας του Δουατζή είναι η ταλάντευσή του ανάμεσα σε μια αφηρημένη έκφραση και σύλληψη των νοημάτων και σε μια πιο συγκεκριμένη, απτή, χειροπιαστή διατύπωση και απόδοση. Αυτή ακριβώς η ταλάντευση εν είδει εκκρεμούς της γραφίδας του ποικίλλει και εμπλουτίζει σημαντικά τη στιχουργία του καθιστώντας την ταυτόχρονα οικεία στην καθημερινή πράξη και πρακτική, στον μέσο άνθρωπο και τον τρόπο με τον οποίο αυτός αντιλαμβάνεται τη ζωή και τον εαυτό του, ταυτόχρονα όμως και μια υπόθεση αυστηρά καλλιτεχνική, δηλαδή εξω-πραγματική ή έστω ημι-πραγματική με την έννοια της εξ ίσου συμμετοχής και συμβολής τόσο της πραγματικότητας, όσο και της δημιουργικής φαντασίας. Από αυτήν ακριβώς τη σύζευξη προκύπτει ο σχεδόν μεικτός χαρακτήρας της ποίησης του Δουατζή που εκμεταλλεύεται την πραγματικότητα, με ό, τι αυτή περιλαμβάνει, για να την σχολιάσει ποιητικά, να την μεταπλάσει, να την θέσει υπό έλεγχο και αμφισβήτηση ή, αντίθετα, για να την εξυψώσει σε ένα επίπεδο ανώτερο, αυτό που είναι στενά συνυφασμένο με το υψηλό ανθρώπινο ήθος. Εκμεταλλεύεται όμως και τη δυναμική του ψυχισμού του καλλιτέχνη που θέλει να εμπλακεί ενεργά στο ανθρώπινο γίγνεσθαι και πάνω σε αυτήν τη βάση και με αυτή την προοπτική τεχνουργεί το έργο του. Εδώ ο λόγος, χωρίς να πάψει στιγμή να υπηρετεί το ωραίο, το άρτιο, το εύ-μορφο, τίθεται στην υπηρεσία της αλήθειας και της ηθικής έτσι που να προσεγγίζει ή καλύτερα να προσιδιάζει σε μια ποιητικού τύπου φιλοσοφική ενατένιση που έχει στόχο την προσωπική κατάθεση, την έκθεση και την εξομολόγηση οι οποίες όμως δεν περιορίζονται, ούτε περικλείονται στον εαυτό, αλλά ανοίγουν και ανοίγονται σαν ομόκεντροι κύκλοι για να αγκαλιάσουν τον άνθρωπο όχι μόνο στην ολότητά του, αλλά και στην συνολικότητά του. Γι' αυτό και η περιήγηση στο ποιητικό σύμπαν του Δουατζή είναι τόσο ενδιαφέρουσα. Γιατί αποδεικνύεται πως αφορά κάθε πτυχή της ανθρώπινης ιδιοσυγκρασίας και πράξης κατά τρόπο τέτοιο, ώστε όσα εκφράζονται εδώ ποιητικά να φαίνεται ότι μπορούν να αγγίξουν τις ευαίσθητες κεκλιμένες χορδές που κάθε άνθρωπος διαθέτει μόνο και μόνο επειδή είναι άνθρωπος. Η αποκάλυψη και η φανέρωση, λοιπόν, του ποιητή λειτουργεί προς την ίδια κατεύθυνση και για τον αποδέκτη της δημιουργίας του στο μέτρο και στο βαθμό που καθιστά την ανάγνωση μια καταβύθιση στα μύχια της ανθρώπινης ύπαρξης, μια ανάσυρση των εσωτερικών, κρυφών, ανομολόγητων σκέψεων και μια εξ αρχής τοποθέτησή του μέσα στο πλαίσιο της τέχνης και των ποικίλων παραμέτρων της.